

Gülfem Kessler Söyleşisi (18 Kasım 1997 AEKV)

Gülfem Kessler: Ben sanata, daha doğrusu resme, Türkiye’de değil Hollanda’da başladım. Hollanda’ya gittiğim zaman 20-21 yaşlarındaydım, entelektüel olgunlaşmayı orada yaşadığımı düşünüyorum, Avrupa kültürü içinde olgunlaştığımı düşünüyorum, sekiz yıl kaldım orada. Tabii ki bu yaş önemli bir yaş, kişiliğinize kazandırdığınız bir takım şeyler var bu süreç içerisinde. Gençliğinizi hiç bir şeyi önemsemeden yaşayabilirsiniz, çok çılgın olabilirsiniz, çok iyi şeyler de yapabilirsiniz kendinizi geliştirmek için. Bu süreyi orada geçirdiğim için şanslıydım sanıyorum. Daha önce de Fransız lisesinde okumuştum, Avrupa kültürünün kaynaklarını özümseyemeden bitirdim o okulu belki de ve daha sonra Avrupa hayatını, Avrupa yaşam biçimini, insanların değer yargılarını, tamamiyle olmasa bile, bu sayede daha iyi özümsemiş olabilirim. Çok iyi özümseyebildim mi onu da bilmiyorum, ama kendime göre bir takım değerlendirmelerim var oradaki yaşam biçimleri hakkında. Her zaman resim yapmak istemiştım, ancak aile yapım buna çok müsait değildi, beni bu konuda yönlendirecek kadar müsait değildi. Eşim bir yabancıydı, Alman’dı. O benim seçimimde bana çok destek oldu, iki tane de çocuğum vardı, yaşları da çok küçüktü, bebektı. Gece okuluna gittim iki yıl boyunca. Gündüzleri onlara bakıp, akşamları da onları yatırdıktan sonra okula gidiyordum. Bu tabii çok popüler bir durum değildi insanlar için. Çünkü bir sanatçı genellikle biraz daha kendisine dönüktür, daha çok kendisiyle ve kendi problemleriyle meşguldür, kendi sorunlarıyla daha ilgilidir. Benim çok fazla zamanım yoktu kendimle ilgilenecek, çünkü sorumlu olduğum başka şeyler de vardı. Tabii bunlar da yaşantıma çok artı değerler kazandırdı, sadece kendimi düşünmekten öteye. Çocuklar büyüdükten sonra gündüz okuluna geçtim, çünkü daha çok zamanım olduğunu gördüm ve 3. sınıfı da aynı okulda, Lahey’deki Kraliyet Akademisi’nde okudum ve sonra Türkiye’ye geldim. Bir takım sebepler vardı, ailemden çok yakın birisini kaybettim, onlardan koptuğumu hissettim, geri dönme arzusu duydum o kopukluğu onarmak için. Çocuklarım büyümeye başlamıştı, onlar da nereye ait olduklarını bilmeyecekler diye düşündüm. Bunlar insanın kafasında ürettiği bir takım takıntılar, geri döndüm ve 4. sınıfı Mimar Sinan’da okudum. Aslında Mimar Sinan benim çok istediğim bir eğitim kurumu değildi, çünkü benim Hollanda’da okumaya başladığım okul daha çok çağdaş sanata yönelikti, çağdaş, modern tarzda eğitim veriyordu. Yani okula girmek için sadece yaptığınız çalışmaları vermeniz yeterliydi, bu da sizin yeterliliğinizi yaptığınız çalışmalarla ölçmek demek, işte oturup çaydanlık, tas, çanak, kalem çizmek değil. Kişinin sanatta yeterliliği kendi üretkenliğini, kendi tarzını ortaya koyabilmesi ve bu şekilde okula alınıyorsunuz. Bana bu çok ters gelmişti Mimar Sinan’da ve diğer okullarda da böyle sanıyorum. Bir de gençlerin kendilerini çok iyi ifade edemediklerini gördüm kendi sınıfımda. Benimle birlikte 4. sınıfa geçmiş olan arkadaşlarımda kendilerini çok iyi ifade edemediklerini, biraz ilkokul havasında

davrandıklarını gördüm. Belki bu öğrenciyle öğretmen arasındaki diyalog kopukluğuydu, öğrenciye öğretmen gibi davranıyorlardı, dost gibi davranmıyorlardı. Çünkü benim okuduğum okulda öğretmen olan kişi sadece bir takım önerilerde bulunan bir kişi, daha fazla otoritesi ya da yaptırım gücü yok ve buna gerek de yok. Herkes kendi varlığından eminse, özgüveni yerindeyse, buna gerek de yok zaten. Bence biz gençlerde bir özgüven eksikliği var, bunlar beni rahatsız etti. İşte ben hep karşı çıkan biri olmak durumundaydım. Resimlerime herhangi bir yorum yapıldığında ben artık 2. ya da 3. sınıf öğrencisi değildim yetişip çıkmak üzere olan bir insandım. Okuldan bana yapılan bir takım mücadelelerle uğraşmak zorunda kaldım, bunlar da beni çok memnun etmeyen şeylerdi okulda, ama çok şey de öğrendim. Çok değerli hocalar da vardı Özer Kabaş, Cihat Aral, onlardan çok şey öğrendim, resme bakmayı öğrendim, belki biraz boyayla uğraşmayı öğrendim. Çünkü eskiden yağlıboya çalışmazdım çok fazla, toz boyayla ve yumurtayla daha çok çalışırdım. Teknikte biraz daha yetkinleştim, kendimi biraz daha kendi dilimde ifade etmem gerektiği için, biraz daha teorikleşti galiba resme bakış açım. Nasıl meydana getirdiğim, nasıl başladığım, nasıl bitireceğim konusundaki iletişim daha kolaydı, bu bir yıl süresince bunlar avantajlarımdı. Tabii insan sanatçı olunca toplumsal durumlara daha duyarlı oluyor, ama maddi durumum çok kötü olmadığı için “toplumdan bana ne, ben resmimi yaparım” diyebilirdim ya da iyi galericilerle de çalışmaya uğraşabilirdim, kendimi öne “satmaya” çalışabilirdim -medyatik kavramda- ama tüm bunlar bana çok tersti. Bunları hocalarla da tartışmıştım okulda. Neyse onlar da çok memnun kalmamıştı. Sonra okul bitirme konusunda da çok tatmin olmadım, yapılacak 20 tane iş vardı, üç tane portre, üç tane bilmem ne, bir tane kopya, bir tane çağdaş kopya vs, son sınıfa gelmiş bir öğrenci olarak bunlarla uğraşmanın çok gerekli olduğuna inanmıyordum açıkçası. Yani bu tatminsizlikler bir araya geldi geri gelişim biraz amacından sapmıştı, tekrar kendi doğmuş olduğum yere dönmek ve ona çok güzel adapte olabilmek, yeni bir yaşam tarzı bulabilmek, ama ne de olsa bir süre dışarıda yaşamış biri olarak daha eleştirel bakmaya başladım. Bir de her zaman geri dönebilmek gibi bir alternatif vardı, nasılsa Hollanda vatandaşıyım istediğim zaman giderim diye düşünüyordum. Bir alternatif olunca insanın entegrasyonu belki daha da zorlaşıyor, sadece Türk vatandaşı olsaydım, mecbursunuz yapacak bir şeyiniz yok, bir şekilde adapte olmak zorundasınız, belki bu da etkiledi, sonuçta geri dönmeye karar verdim. Sonra Özer Kabaş dosyamı buraya [AEKV] vermeme istedi benden kurula girmesi için, burayı gelip gördüm, mekânı gördüm, benim için çok değişik bir mekândı. Avrupa’da bile çok rastlayamayacağımız güzellikte bir yer burası bence. Sonra fotoğraflarını çektirmeye götürdüm resimleri ve o stüdyoda gördümki aslında burada çok üretken olmuşum, pek çok problem olmasına rağmen, beni sıkıştıran pek çok durumlar olmasına rağmen, tatminsizlikler olmasına rağmen, çok üretken bir dönem geçirmiş olduğumu gördüm Türkiye’de ve sonradan entegrasyonun mümkün olabileceğini düşünmeye başladım. Çünkü önemli olan yaratmak, nerede olursa olsun bu

Türkiye’de de olabilir, Kaşmir’de de olabilir, Güney Afrika’da da olabilir, Hollanda’da olabilir, pek farketmez. Sanatçı olarak sorumluluklarım var, soru sormak gibi, eleştirel olmak gibi, kendimi eleştirmek gibi. Şu anda Hollanda’dayım ve orada son sınıf projemi yapıyorum, okulu bitirmek için ve bu konuya bağlı olarak yapıyorum. Çünkü hâlâ göçebe durumundayım, yerleşik olduğum bir nokta yok. Türkiye’de ya da Hollanda’da yaşıyorum diyemiyorum, çünkü orada ve buradayım. En çok da uçak içinde rahat ediyorum. Benim söyleyebileceğim bu kadar.

Zeynep Rona: Biraz belki buraya gelene kadar bu ilk sanat çalışmaların nelerdi, nasıl bir evrim geçirdin, bu portrelere nasıl vardın ve söylediğin gibi mezuniyet projende bunun bir devamı gibi olacak, öyle bir özetleme yapalım ondan sonra sorular varsa, soru yöneltirler sana.

GK: Hollanda’da 2. sınıfa kadar daha akademik bir eğitim oluyor sadece desene dayalı, daha sonra daha sanatçı gibi çalışmaya başlıyorsunuz. Bu arada orada çalışma tarzım biraz daha soyuttu, daha renk ve kompozisyon üstüne dayalıydı, kurulu bir çalışma tarzım vardı, daha monokrom çalışıyordum, daha çok desen çalışıyordum resimlerimi yapmadan önce. Buradaki desenler çok yeterli değil, ben öyle düşünüyorum, orada daha fazla desen yapıp sonra üretiyorduk, desen çok önemliydi, bazen resimden de önemli olabiliyordu. Sadece kanvas üzerine çalışmadım, sadece bez üzerine bezi duvara gererek de çalıştım, büyük kâğıt işleri de yaptım ve fotoğrafta çalıştım bir süre. Güney Afrika’ya gittim, sadece Güney Afrika’ya seyahat için gittim, ama seyahat ederken kendimi yeni bir şeyler yaparken buldum. İşte 20 metrelik kumaş alıp onlara bir takım formlar vererek manzaraya uyumlu olabilecek formlar vererek çöle götürdüm kumaşları ve orada bir takım formlar vererek fotoğraflar çektim, yani enstalasyon yaptım. Bunlar okulla alakalı değildi sadece kendim için yaptım, ama niye yaptım onu da bilmiyorum açıkçası. Herhangi bir konsept veya fikir de yoktu sadece yapmış olmak için yaptım. Daha sonra işte desen ve yağlıboya, ama soyut. Sonra Türkiye’ye gelince, bir de insanların daha çok gördükleri şeyleri yapıyor, çok fazla soyut sanat üstüne düşünmüyor gibi geliyor bana. İnsanlar daha çok formu seçebilmek ve anlayabilmek istiyorlar, diyelimki natürmort varsa elmaya elma, armuta armut diyebilmeyi istiyor. İşte benim de kaygılarım vardı, çünkü anlaşılır olmamak hoş bir şey değil sanatçı olarak. Sonuçta, yani sadece kendim için yapmıyorum, başka insanlar için yapıyorum tabii, önce ben varım sonra siz varsınız, ama siz de önemlisiniz çünkü ben sadece onu yapıp kendime saklamayacağım, sonuçta başka insanlara göstereceğim, seyirci çok önemli. Bakan insanın oradan bir şey çıkarması çok önemli, bunun için ilk geldiğim dönemlerde Türkiye’de daha figüratif şeyler yapmaya başladım birden bire anlıyamadım, ama herhalde o kaygının verdiği bir şeydi. İnsanların baktığı zaman bir şey görebilmesini istedim. Ama sonra yavaş yavaş o kaygı yok oldu. Çok önemli değildi galiba öyle bir

tedirginlikti. Daha sonrada bu ev temasına geldim, ama zaten buna Hollanda'da başlamıştım. üçüncü yılın ortalarında evler yapmaya başlamıştım, çok bilinçli değildim, sadece ev, bacaklı evler yapıyordum. Demek ki bilinçaltı, belki bir şeyler olabilir. Aslında kendi durumumu ifade etmeye çalışıyordum, sonra onun üzerine çalışmaya başladım, desenle başladım, okulda yapmaya başladım Mimar Sinan'da.

Zeynep Rona: Arkadaşlar bir şeyler sorsunlar veya kendileri anlatsınlar nasıl yorumladılar yukarıdaki şeyleri, neden oto-portre mesela onu anlat.

GK: Aslında oto-portrede her zaman için portre öne çıkar kişinin kendi portresi. Ev diyebilirdim bunlara ya da evler diyebilirdim, ama bu çok kilişe bir anlatım yolu olurdu. Çünkü bunlar ev değil. Bunlar benim kendi durumumu ifade eden görüntüler sadece ve bu görüntüde bir simge kullanmış oluyorum, evi kullanmış oluyorum, kendimi ifade etmek için. Havada asılı bir ev, yerini bulamamış bir ev, işte iki kültür arasındaki ev, gezgin bir ev, yerini arayan bir ev, oda içinde ev, evden kaçan ev vs. Bunlar benim kendi durumumu anlatan şeyler, yani bu aslında saklanmak oluyor. Çünkü kendimi de yapardım kaçarken, havadayken, kendi portremini de yapabiliirdim, ama çok fazla kendimi göstermek istemiyorum, size de konuşurken çok sıkılıyorum çok rahat bir şey değil. Size “işte ben biliyor musunuz kendimi yaptım, aslında gördüğünüz evlerin hepsi benim” demek de rahatsız ediyor. Oto-portrelerle ben kendi anahtarımı veriyorum.

Zeynep Rona: Şimdi burada enteresan bir şey çıkıyor. Aslında demin “ben bu sergiye evler diyebilirdim” dedin. Ama ev sadece bir imge, öte yandan şimdi de ben kendimi de yapabiliirdim dedin o da senin bu resimlere verdiği isimle uyuşan bir şey. Dolayısıyla sen de bunun aslında çok açık olmasını istemiyorsun, çünkü çok açık olduğu zaman, zaten çok kolay okunabildiği zaman bir sanat eseri anlamını galiba yitiriyor. En azından arkasından bir şeyler çağrıştırmalı, bir şeyler düşündürmeli ve herkesin de farklı şeyler, kendine özgü şeyler düşünebilmesi lazım. O açıdan ben mesela çok başarılı buluyorum bunu. Yaptığın imgeyle, koyduğun ad arasında bir derinlik çıkmaya başlıyor. Yani bunlar ne ev, senin kendini aradığın evler, ne de senin portrelerin. O açıdan aslında ilginç ve hoş anlam kaymaları başlıyor ve o kişiye daha fazla, izleyiciye daha fazla yorumlama esnekliği sağlıyor diye düşünüyorum ben ve çok da fark etti. Yani sergiyi gezerken ve senin ilanlarını görüp de, o ayaklı evi görüp de onun oto-portre dendiği anda insanların çok daha fazla kafasını zorladıklarını gördüm. Bunu belki sen bilinçli olarak yapmadın, ama senin tavrındaki o çok açık olmama, bir şeyleri ima etme ve kişileri kendi yorumuna bırakma isteğinden kaynaklanan bir şey. Şimdi peki son sınıf projedeki oto-portrelerin nasıl bir yolda gidiyor?

GK: Füsün Onur'la konuştuğumda bana resimlerin çok anıtsal görünüyor dedi ve üç boyutluya kayma sınırında olduğunu söyledi. Ben biraz dört köşe tuvalden yorulduğumu hissediyorum. Yani yine resim yapmayı istiyorum, ama biraz değişiklik arıyorum. Çünkü hep aynı tema üzerinde, belki Picasso 60 tane resim yapabilir, ama ben 60 tane resim yapamayacağımı zannediyorum. Belki 20 tane, zaten 20'yi buldu, başka şeyler de var yapmış olduğum. Daha sonra artık tuvalden yorulduğum için biraz daha üç boyutluya geçip, resimleri o üç boyut içerisinde ifade etme yoluna gideceğimi düşünüyorum. Şu andaki projemde biraz ona yönelmiş durumda. Çadır tasarımı yapmam gerekiyor, çadır yapmak istiyorum, çadır belki göçebeliği ifade etmek için çok belirgin bir kilişe, bunun da bir takım tehlikeleri olabilir. Çünkü enstelasyonda seçilen öğelerin çok fazla belirgin olmaması gerekiyor, her şeyin çok fazla iç içe geçip, çok bariz olmaması gerekiyor. İş ile ilgili düşünecek noktaları kalması gerekiyor insanların. Belki çadır dediğiniz şey böyle bir şeydir, klasik formda, ama belki onu böyle bir şey de yapabiliriz. Çadır her zaman böyle bir şey olmak zorunda değil. İşte formla oynamam gerekiyor ve bu formun içine ev imgesini yerleştirmeye çalışacağım, yani bu yıl içerisinde amaçladığım görüntü o, yapmayı istediğim şey o. Değişik bir şey olacağına inanıyorum, ama şu an ortalıkta hiç bir şey yok, sadece bir fikir aşaması, tasarı aşamasındayım. Daha çok fazla bir şey yok, ama fikir üretmek de çok zor, yani fantaziden çok fazla atamazsınız, çok fazla uçamazsınız, çok tutarlı ve belirleyici olmak gerekiyor fikir üretirken. Çok fazla abartmamak gerekiyor, çok saf bir forma girene kadar bayağı uğraşmam gerekecek, bu yılın konusu da o.

Zeynep Rona: Peki ben biraz da senin tekniğinden söz etmeni istiyorum, çünkü genellikle geleneksel sanat, yani burada seni izleyen gençlerin çoğu bienale gitti ve hemen hemen hepsi birer sayfa yazı yazdılar, genel olarak yazıların hepsi çok iyiydi. Fakat genel bir saptamam oldu benim, bu grubun tamamen geleneksel sanata alışık olduğunu, sanatın daha çok göze hoş gelmesini, güzellik içermesini, içinde şiddet, kan, kızgınlık olmasını istemediklerini gördüm. Bu sadece bu gruba has değil, sanat tarihi eğitiminin ortaya çıkarttığı genel bir öğrenci profili. Çünkü bu noktaya gelene kadar çağdaş sanata ait hiç bir şey görmüyorlar, bazı teknikleri, yağlıboyayı ya da temperayı biliyorlar, yani geleneksel bir takım teknikleri. Ayrıca sanat hep güzel mi olmalı? Yani kan, şiddet içermemeli mi? Oysa eminim yüzde elliden fazlanız televizyondaki kan, şiddet dolu filimleri seyrediyorsunuzdur, ama bir sanat eseri bu olmamalı gibi gözlemlerde bulunuyorsunuz. Ben şimdi Gülfem'in sanata nasıl baktığını ve kullandığı tekniğini anlatmasını istiyorum, çünkü o teknikle çalışan çok sayıda çağdaş sanatçı yok, daha çok akrilik ya da yağlıboya çalışıyorlar, toz boyayla çalışan pek yok. Ona da kısaca değindikten sonra sanatın bu tür bir evrim içinde, evrim değil de değişim içinde olduğunu birazcık konuşalım istiyorum.

GK: Bir kere ben sanat tarihi okuyan arkadaşların hiç sanat yapmayı deneyip, denemediklerini bilmiyorum. Çünkü Hollanda'da benim okulunda grafik atöyesinde ben litografi çalışırken sanat tarihi bölümünden olan bazı öğrenciler gelip litografi yapmaya çalışıyorlardı. Yani onlara o imkân veriliyordu, çünkü sadece litografinin nasıl yapıldığını anlamak mümkün değil. Ben ilk litografiye başladığımda orada bir kâğıtta şunu şunu yaparsın, pudrayı dökersen vs gibi litografi tekniğinden bahsediyor, ama bunu denemeden litografi tekniğini bilemezsiniz veya yağlıboyayı denemeden yağlıboyanın ne olduğunu bilemezsiniz, onun nasıl yapıldığını anlamanız için yapmanız gerekiyor. Ben sanat tarihini sizlerle çok iyi konuşamayabilirim, ama birazcık sanat tarihi bilgim var hiç olmazsa. Sizin kadar yoksa bile biraz bir şeyler var. Bence sanat tarihçilerinin de birazcık resmi, fotoğrafı anlayabilmek için birazcık bunlara girmeleri gerekiyor. Hiç olmazsa bir şey yapıp yapamadığını anlaması gerekiyor. Bizimle birlikte sanat tarihi okuyan kişiler resim yaptığı zaman çok da ilginç şeyler çıkıyordu ortaya. Sanatçı değillerdi, ama uğraşıyorlardı hiç olmazsa litografi yapmaya çalışıyorlardı. Sanat tarihi öğrencileri sanat yapma konusunda çok yetenekli olmayabilirler, ama ben onların resme nasıl baktıklarını anlamıyorum. Sanatı bilmeyen, sanat yapamayan birisi nasıl sanatla ilgili şeyleri değerlendiriyor, onlara nasıl bakıyor, neye göre bakıyor, neye göre değer biçiyor. Çünkü sizler belki sanatla ilgili kuratör olacaksınız, belki bienallere sanatçı toplayacaksınız, belki bir yerde yazı yazmak zorunda kalacaksınız, bu işi yapacaksınız eğer, sanat yapacaksınız bunu nasıl yapabileceksiniz ben bunu merak ediyorum açıkçası. Çünkü bana karşı bir sorumluluğunuz var. Benim nasıl size karşı bir sorumluluğum varsa sanatçı olarak sizin de bana karşı sorumluluğunuz var, birbirimize karşı bir takım iç içe geçmiş işlevlerimiz olacak diye düşünüyorum.

Zeynep Rona: Sanatı tam anlayabilmek için sanatçının düşünceleri, yaklaşımları kadar teknikleri de bilmek gerekir diye düşünüyorum. Örneğin sen pigmentle nasıl çalıştığını anlatır mısın?

GK: Gece okulunda bize renk öğretmek için pigmentle resim yapmayı öğrettiler. Çünkü tozla resim yapmak çok zor bir teknik. Yumurtayı sarısından ayırıyorsunuz biraz saf suyla inceltiyorsunuz ve pigmentle karıştırıyorsunuz, yani boya yapıyorsunuz. Nasıl yağlıboya terebentinle sulandırılıyorsunuz, tozu da yumurta sarısıyla sulandırılıyorsunuz. İşte tempera tekniği bu. Bu teknikle yapmayı öğrettiler, bu yöntemle renk elde etmek çok zordu. Kat üstüne kat sürüyorsunuz, kırmızıyı kırmızı olarak ortaya çıkarmak istiyorsanız alttaki rengin çok önemi var. Kırmızının altında yeşil varsa o kırmızıyı kırmızı olarak tekrar belirginleştirmek için belki 20 kat sürmeniz gerekiyor veya 15 kat sürmeniz gerekiyor. Çok parlaklaştırabilmek için sadece yumurta sarısıyla, ona da cilalamak deniyor, onunla geçmeniz gerekiyor vs.

Böyle bir teknik öğretiler ve orada renk bilinciniz daha çabuk geliyor çünkü tabii yağlıboya da zor bir teknik, ama yağlıboyayı üst üste sürdüğünüz zaman rengi kaybediyorsunuz, grileşiyor yağlıboya daha sonradan öğrenilecek bir teknik. Önce renk değerlerini anlamak gerekiyor, tekniği kullanırken boyama tekniğini ve temperada sanırım onlar daha uygun gördükleri için bu tekniği önerdiler. Ben resmin ilk oluşum aşamasını hep temperayla, yani toz boya ve yumurta sarısıyla yapıyorum, sonra üstüne yağlıboya devam ediyorum. Ona da burada alıştım. Aslında Hollanda'dayken daha çok tozla çalışıyordum yavaş yavaş yağlıboyaya başlamıştım, o da çok uzun süren bir teknik, çünkü öğrenmesi zor bir takım kırgınlıklar yaşıyorsunuz olmuyor, kurumuyor, renkler karışıyor bir sürü problemi var onun, ama konstrüksiyonu temperayla yapıp sonra üstüne yağlıboya yapmak, o da benim seçimimdi. Akriliği de yapabiliirdim, ama yağlıboyaya başladım, çünkü Akademi'de herkes yağlıboya yapıyordu. Ben yumurtalarla oynarken herkes gelip bu ne böyle, ne yapıyorsun sen, neye benziyor bu, nasıl yapıyorsun bir sürü arkadaşım bu soruları sordu ben de yılmadan açıkladım. Ben de onların yaptıklarından öğrendim, onlar da benden öğrendiler. Sonuçta temperayla başladım ve yağlıboyayla devam ediyorum. Böyle mi olacak daha sonra bilmiyorum ama.

Zeynep Rona: Ama en azından elinde farklı bir teknik var, o açıdan daha zenginsin. Ne kadar çok teknik bilersen o kadar çok olanağa sahip olabilirsin.

GK: Başka arkadaşlarım da tozla başladı, hepimiz tozla başladık renk öğrenmeye okulda, ama sonra çoğu terk etti temperayı çünkü zor bir teknik, 20-30 kat boya yapmanız gerekiyor tekrar tekrar. Ama aslında bu çok kontrollü bir yön verme oluyor, boyayı kontrol edebiliyorsunuz. Çıkan şeyi yavaş yavaş görüyorsunuz ve karar veriyorsunuz. İşte bu yeşilin üstüne bir kat daha yeşil, bir kat daha yeşil, sonra biraz daha kırmızı olursa şöyle olur, daha hesaplı oluyor belki yağlıboyada öyle değil, sürdüğünüz zaman temizleyemiyorsunuz, yivşiyor isterseniz terebentinle çıkarın, yine de yivşip kalıyor. Aslında iki tekniğin de kendine göre zorlukları var. Yağlıboya da zor bir teknik, toz da öyle. Toz sabır isteyen bir teknik, tempera sabır isteyen bir teknik, ama her tekniğin başka zorlukları var.

Nazlı Akseki [Pektaş]: “Oto-Portreler” ya da “ev-portreler”, daha doğrusu bunların hepsi bir bakıma yaşam biçiminiz. Bundan sonra çalışacağınız konular teknik ne olursa olsun hep yaşam biçiminizle mi ilgili olacak?

GK: Onu bilmiyorum, ama bu konuyu çok da fazla takıntı haline getirmek istemiyorum. Yani bir süre sonra insan yoruluyor hep aynı şeyi düşünmekten, işte bu yıl sanıyorum son yılım olacak, tabii belli olmaz, bunu şimdiden söylemem yanlış olur. Fakat bazen başka şeylere de takılıyorum işte, Beyoğlu berberlerine takıldım,

Beyoğlu berberlerinin akşam sokakta yürürken dışarıya taşan o floresan lambalarının, o beyaz görüntüsü ve içeride traş olan adamlar, traş eden öbür adamlar filan. Çünkü floresan lambasının ışığı dışarıya hep yeşil çıkıyor, fotoğraf çektiğiniz zaman renkli fotoğrafta gece çektiğiniz zaman berber mekânı beyaz floresan fotoğrafta çoğunlukla filtre kullanılmamışsa yeşilimsi çıkar. Mesela onlara takmıştım bu sıralar. Bir de Hollanda'ya gitmeden önce onların fotoğraflarını çekmek istiyorum. O iç mekânın görüntüsü ve insanların mekân içerisindeki pozisyonları beni çekiyor, işte iki berber ve traş olacak veya herhangi bir kişinin ilişkisi görüntü olarak bağlantısı vs. Bu sıralar onları düşünüyorum, ama çok fazla şeyi de aynı zamanda düşünmemek gerekiyor, çünkü karışıyor. Bir konuyu ele aldığım zaman, kafamın o konuya konsantre olması gerekiyor, çok fazla dağılmamam gerekiyor. Bu berber meselesi daha sonra olacak bir şey. Bunu daha sonra düşüneceğim. Mesela berberler beni hiç ilgilendirmiyor, sadece benim göz zevkimi okşuyor yol üstünde giderken. Gözüm takılıyor, inanılmaz yerler var, inanılmaz görüntüler var, inanılmaz şeyler var berberler konusunda. Berberlere taktım bu aralar.

Zeynep Rona: Evet. Sanatçı olmak bu demek, bir şeyin dikkatini çekmesi ve senin onun üzerinde yoğunlaşman. Mesela sen şimdi malzeme topluyorsun.

GK: Evet. Malzeme topluyorum, sürekli araştırmak gerekiyor. Gerekmiyor da zaten görüyorsunuz. Bakmayı bilmek gerekiyor. Baktığın şeyin görüntüsünü algılayabilmek gerekiyor. Başkası nasıl bakıyor buna bilmiyorum, yaptığı şeylerin esin kaynaklarını nereden alıyorlar çok fazla bilmiyorum, ama benimki daha çok görsel oluyor. Mesela berberlerde çok fazla güzellik yok, sanatın güzelliği açısından konuştuğumuzda benim görsel konumumu tatmin ediyor, yani görsel zevklerime hitap ediyor. Görüntü çok süper değil, bu çok estetik bir şey değil herkesin de bakmak isteyebileceği şey de değil. Ben bunu tutup resim yapsam adam güler, işte bunu niye buraya yapmış bu kadın diye. Çok da umurumda değil, güzel bulmuyorsa o onun problemi. Zaten ben resimlerimi güzel olsun diye yapmıyorum, ben güzel resim yapmak istemiyorum, güzel amaçlı resim yapmak istemiyorum. Bir arkadaş geldi evime çok tanımadığım İngiltere'de okuyormuş ilk defa gördü resimlerimi ve resimlerime bakıp sürekli güzel, bu çok güzel dedi ve benim tüylerim ayağa kalktı. Çünkü ben güzel bir şey yapmak istemiyorum, benim resmimin güzel olmasını istemiyorum, çünkü benim için güzel olması önemli değil, estetik olması önemli. Estetikte güzellikle ilgili bir kavram değil bence estetik demek güzel demek değil. Estetik sanat anlamında başka bir şey. Estetik daha çok biçimine ulaşıyor galiba. Estetiğin çok genelde tanımlaması da yapılamaz herhalde çok zor bu. Bize okulda derlerdiki “bu çok güzel olmuş”. Bu çok fazla güzel olmuş demek bu dekorasyon resmi demek yani yatak odasında başucuna asarsın birisi gelir görür. Ama sanat bu değil, sanat sadece bir şeyin güzel olması demek değil. Sanat bence amacına ulaşmış bir bütün olması gerekiyor. Amaç korku olabilir, mesaj

olabilir, anlatım yolu olabilir, sanat, amacına ulaşabilmiş bir anlatım yolu. Mesela Louise Bourgeois'nın Bienal'deki *Örümceği*, ben örümcekden çok korkarım, bakamam bile. Aya İrini'de tüylerim diken diken oldu bakamadım, bayağı bir etraftan dolaşım. Demek ki kadın amacına ulaşmış, demek ki bana o korkuyu yaşatabiliyor, bu çok önemli. Benim onu beğenmem gerekmiyor, ondan öğrenebilirim. Belki o örümcek bile yapmadı, yani onun yaptığı belki örümcek bile değildi, ama ben onu öyle algıladım. Belki de onu yaptı, hiç olmazsa bir şey algıladım, bir korku vardı, bir ürküntü vardı. Mesela Koreli bir sanatçı vardı duvarlara kumaş parçacıkları tıkmış. İçeriye girdiğinizde hiç bir şey görmüyordunuz bu oda niye boş, ama sonra birden farkediyorsunuz. Dikkatli olmak gerekiyor sanata bakarken.

Zeynep Rona: O iş mekâna özgü olması açısından çok başarılıydı, en başarılı olanlardan biriydi. Mekâna hiç bir şekilde müdahale etmeyen ve mekânı çok iyi kullanan, mekânı son derece iyi kullanan ve müdahalede bulunmadan yapan işlerden biriydi.

GK: Sizin düşünceleriniz neler? Ben güzel olmamalı diyorum sanat yapıtı, ama belki de güzel olmalı. Ben kriter olarak konuşmuyorum, o pozisyonda değilim zaten.

Zeynep Rona: Evet, geleneksel sanat çerçevesi içinde konuştuğumuz zaman çoğu insanın söylediği bu, ama benim yine aklıma Bosch'un portreleri geliyor veya Hogarth'ın yaptığı son derece eleştirel resimler geliyor. Bunlar da güzel değil, tamam fantastik şeyler bazen insanlara güzel geliyor olabilir orada bir şey var, ama mesela *Deliler Gemisi*'ndeki yüzler eçiş bücüstür, oradaki yüzler hiç birimize güzel gelmiyor. Geleneksel sanat kavramı bağlamında güzel olmayan da var, yok değil. Güzel çirkin değil aslında sanatın soruşturulması gereken boyutu, mesajı, nasıl bir mesaj iletiyor. Yani ne bileyim bir Botticelli *Venus*'ü hakikaten güzel, ama o işlediği konu zaten güzel, ama esas amaç güzellik değil. Nedense tuhaf bir şekilde bu güzelliğe saplanılıyor. Belki günlük hayatta o kadar zorluklarla karşı karşıyayız ki, o kadar şiddet, kan var ki, artık sanatta bunu görmek istemiyoruz, ama belki sanat bunu sürekli gösterirse insanlar da buna tepki göstermeye başlayacak.

GK: Rusya'da akademide sürekli naturalist tarzda resim yapmayı destekliyorlar. Yani komünist sistem daha değişmeden önce kimse fikirle bağdaşan şeyler yapamıyordu. O zaman herkes tutup natürmort, peyzaj yapıyordu, ona sanat diyebilir miyiz, düşünsel olması önemli.

Zeynep Rona: Sadece o değil, bir de güdümlüydü orada, Stalin döneminde. Oysa Rusya 1905'den 1922'ye kadar dünya üstünde en avangard sanatı yapan ülke,

herşeyin ilkinin yapan bir ülke, “beyaz üstüne beyaz”ın yapıldığı bir ülke, ama sonra Stalin rejimiyle bunların hepsi tehlikeli bulunuyor, devrimin ruhuna hizmet edecek resimler isteniyor, dolayısıyla ne yapılıyor, işte tarlada çalışan köylüler, fabrikada çalışan işçiler, deniz manzaraları, natürmort ve bu insanları düşünmemeye yönelen bir şey, hem yaparı, hem de izleyeni. Sanatçının kendini toplumdaki arındırması da mümkün değil, dolayısıyla bu kadar karmaşanın içinde sanatçı size ancak bunları soruşturabilmeniz için veriyor. Yani siz de sorgulayın, beni de yalnız bırakmayın burada. Sorgulansın bu. Bunlara çözüm bulalım. Yani Mısır’daki kızların sünnet hikâyesi de buydu. Bunlar antropolojik, sosyolojik şeyler, ama sanat bağlamında sunulduğu zaman daha kuvvetli bir mesaj oluyor. Televizyonda seyrettiğiniz zaman bir haber diye bakıyorsunuz, unuttuğumuz binlerce haber gibi onu da ertesi gün unutuyoruz. Ama Bienal’deki o videoyu seyreden hiç kimse onu unutamaz ve o kişilerin hayatını daha olumlu noktalara getirebilmenin ipucunu vermeye çalışıyor. Sanatçı her zaman toplumun bir adım değil yüzlerce adım önünde gitmesi gereken bir kişi.

GK: Bence duyarlılığımızı yitirdiğiniz her olumsuzluk için sorumlusunuz. Yani realite şovlarını ben her gün oturup seyretmek zorunda kalıyorsam ve bir gün buna alışmışsam bu çok kötü bir şey. Dün Boğaz Köprüsü’nde çok büyük bir sıkışıklık vardı. Nedeni bir adam parmaklıkların arkasına geçmiş atlayacak, düşünebiliyor musunuz biz arabadayız ve adam oradan atlayacak. Polisler artık olayı kanıksamışlar, “kardeşim atlamasan daha iyi olur” der gibi. Artık insanlar bakıp devam ediyorlar. Tabii ki kimse orada durup “lütfen yapma, hayat çok güzel” diyemez, adamın artık canına tak etmiş. Bir şeyi var söyleyecek, kimse dinlemiyor. Haber bile olmadı, çünkü herkes gidip oraya atlamaya çalışıyor. Yani o konuyu artık insanlar kanıksamış, çünkü yorulmuş insanlar, ama bence sanatçı olduğumuz için, ben kendimi suçlu hissediyorum. Ben okuldaki toplumsal taşlama türünde resimler de yaptım.

Nazlı Akseki: Şu sizin kâğıtlarda desen çalışmalarınız vardı. Bir tanesi kolajdı yanılmıyorsa bir surat, ev-surat, o çok hoşuma gitti, ama güzel olduğu için değil de orada biraz kendi yaşamınızı, dolayısıyla hepimizin yaşamını sanki biraz alaya alma var. Belki bunların hepsinde var, yani siz çok yerleşik bir yaşama sahip değilsiniz, bu yaşamın getirdiği bir şey, şikayetçisiniz ya da değilsiniz, ama herkes de bu var. Burada biraz mizah var gibi. Bir izleyici olarak ben öyle hissettim.

GK: Evet durumu yumuşatıyor. Tabii trajediyi biraz yumuşatmak gerekiyor, çünkü insanlar çok kaba şekliyle trajedi duymamaya çalışabiliyor, kulak asmayabiliyor. Kimse hoşlanmıyor çok kötü şeyler seyretmekten ya da izlemekten. Gerçekleri duymaktan çok hoşlanmıyor, biraz yumuşatarak verebilmek gerekiyor, biraz daha

yakınlaşarak verebilmek gerekiyor insanlara. Sanatçının dikkat etmesi gereken başka noktalar da bunlar olabilir. Yani siz bunu böyle algılayabildiyseniz ben de amacıma ulaşmışım demektir.